

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

Да егіпецкай тэматыкі мастакі звярталіся ва ўсе часы. У пачатку XX стагоддзя ў Санкт-Пецярбургу быў пабудаваны дом, які ў народзе прызвалі Егіпецкім. Разгледзьце дэталі фасада будынка. Пeralічыце элементы, якія дазволілі назваць дом менавіта так. Чаму традыцыі старажытнаегіпецкага мастацтва прыцягваюць увагу мастакоў наступных пакаленняў? Прыдумайце свой варыянт выкарыстання старажытнаегіпецкіх матываў у сучаснай архітэктуры Беларусі. Паспрабуйце расказаць пра яго ў даступнай форме (эскізы малюнак, апавяданне).

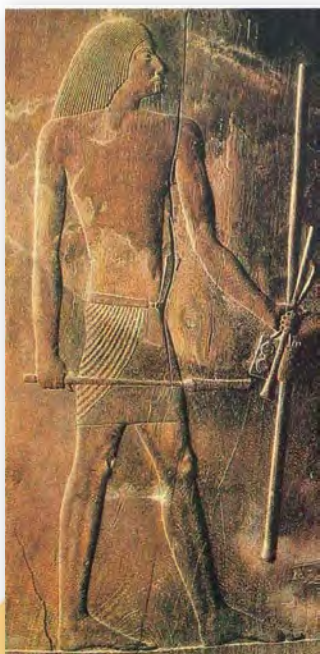
М. Сангайла.
Даходны дом
А. І. Няжынскай
(Егіпецкі дом),
Расія (1911–1913)

§ 6. СЮЖЭТЫ І ВОБРАЗЫ Ў ВЫЯЎЛЕНЧЫМ МАСТАЦТВЕ СТАРАЖЫТНАГА ЕГІПТА

Егіпцяне верылі, што выявы чалавека і навакольнага свету ажывуць у замагільным царстве. Таму ўсё, што хацелася перанесці ў вечнае жыццё, адлюстроўвалі на сценах грабніц з дэталёвай прарысоўкай і захоўвалі ў скульптурных вобразах. Лічылася, што менавіта мастацтва дорыць чалавеку магчымасць вечна жыць у замагільным свеце, а мастак, ствараючы, займаецца свяшчэннадзействам.

Канон у старажытнаегіпецкім мастацтве. Егіпцяне адлюстроўвалі чалавека не такім, якім яго бачылі ў жыцці, а так, як было

Хесіра. Рэльеф
(III тыс. да н. э.)

патрэбна паводле *канона* — адмысловых правіл адлюстравання. Фігуру чалавека імкнуліся паказаць цалкам: ад пятак да макушкі. Бо ў вечным жыцці ўсё ўвасобіцца менавіта так, як адлюстравана. Чалавек, увасоблены бокам, адродзіцца з адным плячом і адной рукой, а калі па пояс — будзе без ног! Таму чалавечую фігуру паказвалі так, каб кожная частка цела была бачная цалкам: галаву і ногі — у профіль, тулава — анфас.

Фараон на выявах заўсёды выглядае вышэй за ўсіх ростам і не як просты смяротны, а як сын бога: моцны і прыгожы. Так падкрэслівалі яго значнасць і статус. Багоў звычайна ўвасаблялі «зверагаловымі»: з тулавам чалавека і галавой жывёлы.

Разгледзьце рэльефныя і жывапісныя выявы чалавека ў параграфу і электронным дадатку. Як вы думаеце, чаму мастакі на іх тварах не паказвалі эмоцый?

Сюжэты і вобразы ў жывапісе. Роспісы і рэльефы падрабязна расказваюць нам пра штодзённае жыццё, адпачынак і рэлігійныя абрады старажытных егіпцянаў.

Адзін з распаўсюджаных сюжэтаў у старажытнаегіпецкім мастацтве — фараон або вяльможа на паляванні, які трапляе дзідай ці стралой з лука ў дзікіх звяроў. Часта малявалі і весляра, які плыве ў ладдзі па Ніле сярод зараснікаў. Менавіта такія вобразы мы бачым на фрэсцы з грабніцы вяльможы Небамона.

Майстар не проста адлюстравалі працэс палявання, а паказаў чалавека ў дзівосна багатым прыродным асяроддзі. Тут і лотасы, і птушкі, і рыбы... З'яўленне паляўнічага ў суправаджэнні жонкі і дачкі прывяло ў рух увесь птушыны свет.

Паляванне ў зарасніках папірусу. Роспіс з грабніцы вяльможы Небамона (II тыс. да н. э.)

Мастакі часта адлюстроўвалі простых людзей, якія працуюць на палях, у рамесных майстэрнях, у гаспадарскіх дамах. Кананічнасць пастаў у іх выявах не была абавязковай. Галоўнае — перадаць у рухах фігур найбольш характэрныя рысы той ці іншай працоўнай дзейнасці.

Кармленне антылоп. Роспіс з грабніцы фараона Хнумхатэпа II (II тыс. да н. э.)

Разгледзьце выявы, пададзеныя ў параграфе і электронным дадатку. Назавіце асноўныя тэмы і сюжэты жывалісу Старажытнага Егіпта. Якія з іх прыцягнулі вашу ўвагу? Чаму?

Скульптурны партрэт. Пры стварэнні скульптур мастакі таксама прытрымліваліся канона. Для адлюстравання чалавека егіпцяне спецыяльна выбіралі паставы, якія не прадугледжвалі руху. Звычайна гэта сядзячая або стаячая фігура з высунутай наперад левай нагой, абсалютна прамой спінай і амаль поўнай сіметрыяй цела.

Статуя пісца Kai
(III тыс. да н. э.)

Партрэтная статуя памерлага знаходзілася амаль у кожным магільным склепе. Прычым аблічча чалавека ўзнаўлялася з максімальна магчымым падабенствам. Яскравы прыклад таго — статуя пісца Кай. Скульптар праўдзіва перадаў пачціва-стрыманы і вельмі засяроджаны вобраз пісца, які сядзіць са скрыжаванымі нагамі і трымае перад сабой разгорнуты скрутак *папіруса*. На яго твары непарушны спакой.

Патлумачце, чаму скульптурныя выявы старажытных егіпцянаў называюць «крокамі ў вечнасць».

Мастацкі канон у эпоху фараона Эхнатона. Каноны ў старажытнаегіпецкім мастацтве існавалі тысячагоддзямі ў нязменным выглядзе. Аднак у перыяд кіравання Аменхатэпа IV (Эхнатона) строгія правілы былі парушаны. Фараон стаў патрабаваць ад мастакоў больш праўдзіва адлюстроўваць яго самога і эпизоды з жыцця царскай сям'і. У творах з'явілася больш душэўнай адкрытасці вобразаў.

Статуя вяльможы Ранафэра
(III тыс. да н. э.)

Эхнатон з сям'ёй.
Рэльеф (XIV ст.
да н. э.)

У гэтым сэнсе асабліва ўражваюць сцэны, якія паказваюць Эхнатона ў коле сям'і — як ласкавага мужа і бацьку. На адным з рэльефаў ахінуты промнямі сонечнага бога Атона ўладар Егіпта трымае на руках і цалуе сваю дачку. Ніколі больш егіпецкія фараоны не адважваліся так адкрыта дэманстраваць у творах мастацтва свае пачуцці.

Адным з шэдэўраў старажытнаегіпецкага мастацтва з'яўляецца бюст царыцы Неферціці — жонкі Эхнатона. Прыгажосць гэтай жанчыны ўвекавечыў майстар Тутмес. Ідэальныя рысы яе твару ён удала дапоўніў высокай каронай і масіўнымі каралямі, якія былі ярка распісаны. Такое шматколернае абрамленне падкрэсліла жаночасць і грацыёзнасць царыцы. Строгую веліч аблічча Неферціці змякчыла ледзь прыкметная ўсмешка, якая кранула куткі выдатна акрэсленых вуснаў. А погляд з-пад напаяпушчаных павекаў дадаў вобразу таямнічасці.

Тутмес. Бюст
царыцы Неферціці
(XIV ст. да н. э.)

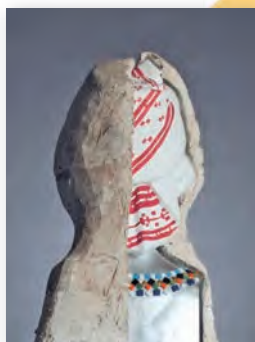
Пасля смерці Эхнатона ў мастацтве зноў пачаў панаваць традыцыйны мастацкі канон.

Бюст царыцы Неферціці — адзін з самых выдатных скульптурных партрэтаў, створаных ва ўсе часы. І сёння людзі лічаць яго ўзорам жаночай прыгажосці. Як вы думаеце, чаму?

Старажытныя егіпцяне верылі, што мастацтва можа падараваць неўміручасць. Толькі для гэтага ўсе выявы трэба было ствараць так, як патрабаваў старажытны канон. У перыяд праўлення фараона Эхнатона мастацтва стала развівацца больш свабодна, але канон усё ж не быў адменены поўнасцю. Традыцыі і вераванні ў культуры Старажытнага Егіпта заўсёды мелі вызначальную ролю.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Падумайце, як развівалася б мастацтва Старажытнага Егіпта, калі б новаўвядзенні Эхнатона не адмянілі.
2. З мэтай папулярызацыі беларускай культуры ў нашай краіне праводзяцца шматлікія мерапрыемствы. Сярод іх быў адзначаны ўнікальны праект «Беларуская Неферціці». Аўтары звярнулі ўвагу на падабенства велічных галаўных убораў старажытных егіпцянаў з наміткай — беларускім галаўным уборам. Упрыгожана скульптура арнамантам. Што новага ў вобраз вечнай прыгажосці прыўнеслі беларускія аўтары?

**Г. Інькова,
Т. Стасевіч.**
Беларуская
Неферціці.
Фрагмент
(пачатак XXI ст.)

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

Выканайце сілуэтны малюнак чалавека, прытрымліваючыся традыцый старажытнаегіпецкага канона.

